

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Rozhodčí doložky ve světle současné judikatury

V poslední době se stávají rozhodčí doložky předmětem mnoha odborných diskusí. Z tohoto důvodu považuje autor tohoto článku za užitečné podat stručné shrnutí nejnovější judikatury, která se k této problematice váže a v závěru článku uvést příklady platných rozhodčích doložek.

Pokud bychom v současnosti chtěli do jakékoliv smlouvy vložit platnou rozhodčí doložku, je třeba vzít úvahu - kromě sporadické právní úpravy - také judikaturu českých soudů, která se této problematice v poslední době hojně věnovala.

Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách

První velkou kapitolu tvoří problematika rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách. V této souvislosti je zajímavým rozhodnutím z nedávné doby rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 08.03.2010, sp.zn. 33 Cm 13/2009. V tomto rozsudku dospěl soud k závěru, že ve spotřebitelských smlouvách je používání rozhodčích doložek vždy zakázáno, a že k této skutečnosti soud přihlíží vždy, bez nutnosti dovolat se této skutečnosti žalobcem. Tyto závěry soud dovodil zejména z eurokonformní interpretace ustanovení § 55 a § 56 občanského zákoníku:

„Soud proto ust. § 56 odst. 1 OZ vykládá tak, že ve spotřebitelských smlouvách jsou rozhodčí doložky zakázány. Ke stejnému závěru vede i výklad ust. § 55 odst. 1 věta druhá OZ, podle kterého je nepřijatelné, aby se spotřebitel vzdával ve spotřebitelské smlouvě svých práv, v tomto případě dokonce ústavního práva na spravedlivý proces před nezávislým soudem.“ [1]

Proti tomuto rozsudku bylo podáno odvolání a jako odvolací soud v této věci rozhodoval Vrchní soud v Olomouci. Ten ve svém rozsudku ze dne 02.03.2011, sp.zn. 12 Cmo 13/2010, konstatoval, že se neztotožňuje se závěry Krajského soudu v Ostravě (o paušální neplatnosti všech rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách) a stanovil, že *„...Při implementaci směrnice Rady č. 93/13/EHS ze dne 5.4.1993 do českého právního řádu zákonodárce nepřistoupil k výslovnému zákazu rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách, což značí, že není možné automaticky vyloučit rozhodčí doložky ze spotřebitelských smluv. Každou takovou doložku je nutno individuálně podrobit testu, zda naplňuje podmínky, se kterými zákon spojuje jejich neplatnost.“* [2]

Naproti tomu Vrchní soud v Praze, který rozhodoval v jiné věci, se ve svém rozsudku ze dne 10.03.2011, sp.zn. 2 VSPH 14/2011, ztotožnil se závěry Krajského soudu v Ostravě a konstatoval, že: *„Pokud šlo o právní posouzení skutečnosti, že v dané věci byl vydán rozhodčí nález, je odvolací soud ve shodě se žalovanou a se závěry, jež na dané téma vyslovil Krajský soud v Ostravě v rozsudku č.j. 33 Cm 13/2009 ze dne 8.3.2010, toho názoru, že ust. § 55 odst. 1 a § 56 odst. 1 ObčZ je nutno vykládat tak, že ve spotřebitelských smlouvách jsou rozhodčí doložky v zásadě zakázány.“* [3]

Vrchní soudy tedy ohledně platnosti rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách nerozhodují

jednotně. Autorovi tohoto článku není známo, že by se k výše uvedenému právnímu názoru – tj. k neplatnosti rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách z důvodu eurokonformního výkladu § 55 a § 56 občanského zákoníku – explicitně vyjádřil Nejvyšší soud. Ten dosud znění rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách přezkoumával, z čehož by bylo možno dovozovat, že zastává podobný právní názor jako Vrchní soud v Olomouci.

Z judikatury vrchních soudů tedy vyplývá, že v současné době je umisťování rozhodčích doložek do spotřebitelských smluv přinejmenším riskantní a je značně nejisté, že jejich platnost u soudu obstojí.

Rozhodčí doložky odkazující na seznamy rozhodců a rozhodčí řády

Pozn. – v této části článku budou veškeré soukromé právnické osoby zajišťující rozhodčí řízení nazývány souhrnně „arbitrážní centra“.

Nejvyšší soud ČR k problematice rozhodčích doložek vyslovil zcela přelomový právní názor. V souvislosti s tímto je třeba nejprve zmínit usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28.05.2009, sp.zn. 12 Cmo 496/2008, který se k problematice vyslovil následovně:

„Odvolací soud uzavírá, že pokud rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, anebo konkrétního způsobu jeho určení, ale jen odkazuje ohledně výběru rozhodce a stanovení pravidel rozhodčího řízení na právnickou osobu, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona a odkazuje na touto právnickou osobou stanovené statuty a řády ke jmenování a výběru rozhodců, jakož i způsobu vedení rozhodčího řízení a stanovení pravidel o nákladech řízení, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná dle § 39 občanského zákoníku pro obcházení zákona.“[4]

K tomuto je vhodné doplnit, že v České republice existují pouze tři stálé rozhodčí soudy, přičemž jediný z nich je oprávněn k řešení klasických majetkových sporů, a to „Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky“. Ve světle výše uvedeného právního názoru Vrchního soudu v Praze je tedy zřejmé, že dle § 39 občanského zákoníku je pro obcházení zákona neplatná většina rozhodčích doložek, které zakládaly pravomoc soukromých arbitrážních center. Tato arbitrážní centra totiž zpravidla vydávala své řády, statuty a seznamy rozhodců, což se promítlo ve znění rozhodčích doložek zakládajících jejich pravomoc.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 28.05.2009, sp.zn. 12 Cmo 496/2008, bylo dne 13. ledna 2010 doporučeno Občanskoprávním a obchodním kolegiem Nejvyššího soudu k zařazení do Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ČR a v důsledku toho publikováno pod R 45/2010.[5] Ačkoliv došlo k zařazení tohoto rozhodnutí do „zelené sbírky“, mnohdy nebyl jeho obsah nižšími soudy reflektován. Tato skutečnost byla nejspíš jedním z impulzů pro rozhodnutí Velkého senátu Nejvyššího soudu, který dne 11.05.2011 přijal sjednocující právní názor, který je totožný s právním stanoviskem R 45/2010. Velký senát Nejvyššího soudu tedy ve svém usnesení ze dne 11.05.2011, sp.zn. 31 Cdo 1945/2010, vyslovil právní názor, že: „*Neobsahuje-li rozhodčí smlouva přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jeho určení, a odkazuje-li na „rozhodčí řád“ vydaný právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, je taková rozhodčí smlouva neplatná podle § 39 obč. zák.“* [6]

Je patrné, že sjednocující právní názor Nejvyššího soudu se týká rozhodčích doložek obsažených ve všech kontraktech, tedy nejen v těch spotřebitelských.

Platné znění rozhodčích doložek

Ačkoliv odborná veřejnost vnímá tento právní názor Nejvyššího soudu rozporuplně, je vhodné přizpůsobit znění rozhodčích doložek jeho současné judikatuře.

Aby byly rozhodčí doložky konformní se současným přístupem soudů, je vhodné je formulovat následujícími způsoby:

a) Rozhodce bude vybrán ad hoc

Konkrétně např.: „Všechny v budoucnu vzešlé majetkové spory vzniklé z této smlouvy a v souvislosti s ní budou rozhodovány s konečnou platností v rozhodčím řízení podle zákona č. 216/1994 Sb. před jediným rozhodcem Janem Novákem, bytem Horní Dolní 123, PSČ 123 45. Náklady rozhodčího řízení tvoří rozhodčí poplatek, který je stanoven na 3 % z hodnoty předmětu sporu, nejméně však 600,- Kč. Rozhodčí poplatek je splatný na výzvu rozhodce.“

b) V rozhodčí doložce bude k řešení sporu zvolen stálý rozhodčí soud:

Konkrétně např. „Všechny spory vznikající z této smlouvy a v souvislosti s ní budou rozhodovány s konečnou platností u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky podle jeho Řádu a Pravidel jedním rozhodcem jmenovaným předsedou Rozhodčího soudu.“ [7]

Je samozřejmě možno sjednat složitější varianty výše uvedených doložek, avšak je třeba vyvarovat se jejich umístování do spotřebitelských smluv, s ohledem na riziko neplatnosti, které z toho plyne.

Stojí za zmínku, že některé soukromé společnosti rozhodců na judikaturu Nejvyššího soudu reagovaly zajímavou změnou rozhodčích doložek, a to sice takovou, že již neodkazují na seznamy rozhodců jimi vedené, ale v rozhodčí doložce smluvní strany delegují k vybraní rozhodce obecně „předsedu“ soukromé rozhodčí společnosti, aniž je v doložce udáno jeho jméno. Takto sjednaná doložka je pak považována za konkrétní způsob určení rozhodce. Autor tohoto článku je přesvědčen, že soudy budou takto sjednané znění rozhodčí doložky posuzovat nejednotně, a to s ohledem na doposud značně nejednoznačnou judikaturu Nejvyššího soudu. Z usnesení 31 Cdo 1945/2010 nevyplývá přímo zákaz takovýchto rozhodčích doložek, ale je zde patrná snaha Nejvyššího soudu chránit „slabšího“ účastníka závazkového vztahu (viz citace uvedeného rozhodnutí níže) a úmysl dosáhnout toho cestou redukce činnosti arbitrážních center (jinak si nelze vyložit Nejvyšším soudem aplikovaný restriktivní výklad § 13 zákona o rozhodčím řízení).

Není tedy vyloučeno, že Nejvyšší soud (a samozřejmě i soudy nižších instancí) dříve či později prohlásí takovéto znění rozhodčích doložek za neplatné. Otázka je, zda tak učiní pouze ve vztahu ke spotřebitelům, či zda zakáže používat takovouto formulaci doložky i podnikatelům mezi sebou. Krátká citace z již zmiňovaného judikátu Nejvyššího soudu ze dne 11.05.2011, sp.zn. 31 Cdo 1945/2010, může napovědět, kterým směrem se platnost rozhodčích doložek bude ubírat: „...Nejvyšší soud se však ve své sjednocovací rozhodovací činnosti staví na názor, dle něž není možno pomocí zásady smluvní autonomie negovat v těchto případech zákonu odporující ujednání rozhodčí doložky, u níž lze dovozovat v zásadě zřetelnou snahu poškodit „slabšího“ účastníka závazkového vztahu. Demokratický a právní stát totiž nemůže rezignovat na ochranu práv a oprávněných zájmů, které by mohly být ohroženy v řízení alternativním k soudnímu.“ [8]

Nezbývá než doufat, že bude brzy posílen princip právní jistoty, který u problematiky rozhodčích doložek doposud v podstatné míře chybí. Tento by měl být posílen novelou zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, která v současné době (k 14.10.2011) prochází 2. čtením v Poslanecké sněmovně.

Ondřej Novák,
student Právnické fakulty Masarykovy univerzity

-
- [1] Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 08.03.2010, sp.zn. 33 Cm 13/2009
[2] Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 02.03.2011, sp.zn. 12 Cmo 13/2010
[3] Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 10.03.2011, sp.zn. 2 VSPH 14/2011
[4] Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28.05.2009, sp.zn. 12 Cmo 496/2008
[5] Nejvyšší soud ČR. Nejvyšší soud odmítá zkreslující článek Mgr. Lukáše Duffka z AK Rowan Legal. [citováno 3.října 2011]. dostupné >>> [zde](#).
[6] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11.05.2011, sp.zn. 31 Cdo 1945/2010
[7] Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Doporučená znění rozhodčích doložek do smluv. [citováno 3.října 2011]. Dostupné >>> [zde](#) .
[8] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11.05.2011, sp.zn. 31 Cdo 1945/2010

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Metropolitní plán schválen. Je Váš projekt v bezpečí?](#)
- [Posouzení shody dle AI Act - zkušenosti z praxe](#)
- [Začínají soudy zohledňovat náklady podnikatelů při plnění právních povinností v oblasti e-commerce?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 35: Ručení za dluhy z podnikání u OSVČ a s.r.o.](#)
- [Bezpilotní systémy vlastní konstrukce v kategorii Specific: regulatorní požadavky a praktické aspekty](#)
- [Nefungující rozsah péče o dítě. Cesta přes využití terapie a dalších opatření podle ustanovení § 503 zákona o zvláštních řízeních soudních](#)
- [De iure traktor, de facto nákladní vozidlo, už ne tolik výhodná dualita](#)
- [Digitální důkazy z webu v soudním řízení: jak doložit, co bylo online zveřejněno?](#)
- [Pokuta 32 mil. EUR pro Dacia/Renault - evropské soutěžní úřady tvrdě došlapují na no-poaching. Měla by Vaše společnost být na pozoru?](#)
- [Rozdělení společného jmění manželů v případech výdělečné činnosti pouze jednoho z manželů](#)
- [Oběť znásilnění má nárok na peněžitou satisfakci](#)